

Briefrapport 630005002/2009

J. Devilee | J. Köhler | R. van Poll

Risicocommunicatie RIVM

Informatievoorziening volgens belanghebbenden

Samenvatting

RIVM Briefrapport 630005002/2009

Risicocommunicatie RIVM
Informatievoorziening volgens belanghebbenden

Samenvatting

Jeroen Devilee
Jutta Koehler
Ric van Poll

Contact:
Jeroen Devilee
Centrum voor Milieu-Gezondheid Onderzoek
jeroen.devilee@rivm.nl

Dit onderzoek werd verricht in opdracht van DG RIVM, in het kader van Strategisch Onderzoek RIVM

© RIVM 2009

Delen uit deze publicatie mogen worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding: 'Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave'.

Rapport in het kort

RIVM risicocommunicatie heeft een nieuwe leest nodig

De risicocommunicatie van het RIVM kan participatiever opgezet worden. Bij de presentatie van onderzoeksresultaten is het van belang meer rekening te houden met maatschappelijke percepties en emoties. Het instituut moet daarbij gaan nadenken over wijzen waarop zij de risicocommunicatie met betrokken partijen open, actief en meer in overleg kan opzetten. Dit blijkt uit Strategisch Onderzoek van het RIVM (SOR). Hierin is nagegaan hoe wetenschappers, beleidsmakers, ngo's, GGD-medewerkers, beleidsmakers, vertegenwoordigers van de media en burgers de risicocommunicatie van het RIVM beoordelen.

Uit het exploratieve onderzoek komt naar voren dat beleidsmakers, wetenschappers, GGD-medewerkers en ngo's eerder en actiever bij onderzoeken van het RIVM willen worden betrokken. Dit biedt de mogelijkheid om het onderzoek met hun ideeën te verrijken en kan bijdragen aan de praktische bruikbaarheid van onderzoeksresultaten. Ook zal hierdoor het draagvlak voor onderzoeksresultaten en daaruit voortvloeiende maatregelen toenemen.

Het onderzoek werd uitgevoerd aan de hand van vier risico's: luchtverontreiniging, overstroming van rivieren, voedselveiligheid en overgewicht. De bezorgdheid over het risico van overstromingen van rivieren is relatief gering. Dit geldt zowel voor professionals die bij dit risico betrokken zijn als voor burgers die in de buurt van rivieren met een overstromingsrisico wonen. Over het risico 'voedselveiligheid' zijn alleen de burgers en de betrokken ngo's ongerust. Over de effecten van luchtverontreiniging maken zowel de burgers als de betrokken professionals zich zorgen. Bij het risico van overgewicht is er een tweedeling tussen burgers en professionals waarneembaar. Professionals zijn ongerust, burgers zijn dit een stuk minder en denken dat het risico vooral anderen in de maatschappij zal treffen.

Trefwoorden:

risicocommunicatie, overstromingen, luchtverontreiniging, voedselveiligheid, overgewicht

Abstract

RIVM risk communication needs a more participative strategy

The RIVM requires a more participative strategy for the communication of risk information. It is important that those presenting research results take greater account of the public's emotions and perceptions. The RIVM also needs to reflect on possibilities to create a risk communication approach with stakeholders that is more open, active and deliberative. These are the findings of a strategic research study carried out by the RIVM (SOR) which surveyed how policy-makers, scientists, non-governmental organizations (NGOs), representatives of the media, local health officials and private citizens evaluated the RIVM's approach to risk communication.

The findings of this explorative SOR study reveal that policy-makers, scientists, local health officials and NGOs would like to be more actively involved in investigations carried out by the RIVM – and at an earlier phase than is currently the case. With such an approach, these organizations and individuals could provide relevant input and enhance the usefulness of the results of the investigations. An additional advantage would be a likely increase in public support for both the scientific findings and the ensuing interventions.

The study focused on four topics: air pollution, risk of flooding by rivers, food safety and overweight. Concern for the risk of flooding by rivers was almost non-existent among the respondents. This lack of concern was equally prevalent among the professionals questioned as among the private citizens living in the vicinity of rivers with a flooding potential. Of the respondents, only the private citizens and NGOs showed any concern about food safety, while both the private citizens and professionals were worried about the effects of air pollution. There was a sharp difference in the perceptions of the professionals and private citizens on the lifestyle risk overweight. All of the professionals questioned expressed a worry about this lifestyle risk, while the private citizens were much less inclined to do so. Taken as a whole, the latter group is inclined to believe that the risk of overweight will have an impact on others in society but not directly on themselves.

Key words:

Risk communication, floodings by rivers, air pollution, food safety, overweight

Voorwoord

Voor u ligt het resultaat van onderzoek dat werd verricht in het kader van het PACEHR-project dat wordt uitgevoerd bij het centrum voor Milieu, Gezondheid en Omgevingskwaliteit (MGO) van het RIVM. PACEHR staat voor Perception, Appraisal and Communication of Environmental Health Risks. Het project beoogt nieuwe inzichten te verwerven in de risicoperceptie van, de risicobeoordeling van en de risicocommunicatie over (milieu)gezondheidsrisico's en maakt deel uit van het programma Environmental Quality and Health van het Strategisch Onderzoek van het RIVM.

Dit briefrapport over risicocommunicatie komt voort uit het deelproject 'Communication' dat beoogt een positieve bijdrage te leveren aan de risicocommunicatie van het RIVM. De resultaten worden enerzijds gepubliceerd in deze samenvatting van de belangrijkste resultaten en anderzijds in een publicatie die alleen elektronisch verschijnt (RIVM-rapport 630005001/2009).

De interviews en de groepsgesprekken die voor dit onderzoek gehouden zijn, zijn voor een belangrijk deel uitgevoerd door Saskia Heins, Ilse Giesbers en Esther Cozijnsen van RIGO Research en Advies BV.

Dit onderzoek zou niet mogelijk zijn geweest zonder de welwillende medewerking van een groot aantal wetenschappers, beleidsmakers, medewerkers van ngo's, GGD-medewerkers en journalisten die in de dagelijkse praktijk te maken hebben met de risicocommunicatie door het RIVM. Hiervoor onze dank. Ook zijn woorden van waardering op zijn plaats voor de burgers die zich belangeloos op een 'doordeweekseavond' verzamelden in buurt- en clubhuizen om aan de groepsgesprekken deel te nemen.

Jeroen Devilee
Jutta Köhler
Ric van Poll

Inhoud

1	Samenvatting	7
1.1	Inleiding	7
1.2	Methoden	7
1.3	Resultaten	8
1.3.1	Risicoperceptie en aandacht in de media	8
1.3.2	Bekendheid en beeld van het RIVM	9
1.3.3	Gebruik en beoordeling van risico-informatie	10
1.3.4	Informatiebehoefte	11
1.3.5	Tot slot	13
B.1	Lijst geïnterviewde personen	15
B.2	Vragenlijst professionals	17
B.3	Leidraad groepsgesprekken	21
B.4	Brieven aan bewoners	25

1 Samenvatting

1.1 Inleiding

In het hedendaagse risicobeleid wordt ervan uitgegaan dat bij risico's niet alleen de kans en de omvang ervan van belang zijn. Andere relevante aspecten van een risico zijn bijvoorbeeld de vrijwilligheid ervan, de mate waarin een risico rechtvaardig over de bevolking verdeeld is, de bekendheid van een risico en de maatschappelijke voor- en nadelen ervan. Risico's staan dus niet van tevoren vast, maar krijgen pas in de maatschappij hun betekenis. Afhankelijk van de maatschappelijke onrust die over risico's bestaat, is het mogelijk om ze te classificeren. Bij een grotere mate van controverse is er meer behoefte bij verschillende belanghebbenden om actief bij de discussie betrokken te worden. Een en ander heeft gevolgen voor het communiceren over risico's. In de internationale wetenschappelijke literatuur over risico- en wetenschapscommunicatie staat dat deze in toenemende mate 'beraadslagend', participatief aan het worden zijn.

Tegen deze achtergrond is onderzocht hoe de risicocommunicatie door het RIVM beoordeeld wordt. Het onderzoeksdoel is het verkrijgen van een indruk van de risicocommunicatie door het RIVM over een beperkt aantal geselecteerde risico's bij verschillende belanghebbenden. Om dit doel te bereiken zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Wat is de risicoperceptie van de geselecteerde (milieu)gezondheidsrisico's door de verschillende deelnemers in de communicatienetwerken?
- In hoeverre zijn de andere deelnemers aan de communicatienetwerken bekend met het RIVM en wat is hun houding ten opzichte van het instituut als bron van risico-informatie?
- Wat vinden de andere deelnemers in de communicatienetwerken over (milieu)gezondheidsrisico's over de inhoud van de risicocommunicatie door het RIVM en in welke mate maken zij ervan gebruik?
- Welke informatie over (milieu)gezondheidsrisico's zouden de andere deelnemers in de communicatienetwerken graag willen hebben?
- Welke voorkeuren hebben de andere deelnemers aan de verschillende risicocommunicatienetwerken in het gebruik van communicatiekanalen?

1.2 Methoden

Aangezien het de bedoeling was om door het onderzoek inzicht te krijgen in meningen, voorkeuren attitudes en percepties van respondenten ten opzichte van een bepaald risico, is gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksofzet. Deze ofzet is toegepast op de risico's:

- luchtverontreiniging;
- overstromingen van rivieren;
- voedselgerelateerde risico's (contaminanten, GGO's en ziekteverwekkers);
- het hebben van overgewicht.

De ofzet bestaat ten eerste uit het afnemen van interviews onder professionals die in de dagelijkse praktijk te maken hebben met de risico-uitingen van het RIVM. In totaal zijn zestig individuele interviews afgenomen. Tabel 1 geeft het aantal gesprekken met de betreffende onderzoeksgroepen weer dat is gehouden. Een overzicht van de respondenten is opgenomen in Bijlage 1.

Tabel 1 Overzicht van professionals per risico (n = 60)

Groep	Luchtverontreiniging	Overstromingen	Voedselveiligheid	Overgewicht
Wetenschappers	3	3	3	3
Ngo's	3	3	3	3
Beleidsmakers	3	3	3	3
Media	3	3	3	3
GGD	3	3	3	3

Voorwaarde voor deelname was dat de respondenten enige kennis hadden van het RIVM en de informatievoorziening zoals die door het RIVM wordt gehanteerd. De interviews zijn zowel telefonisch als *face to face* gehouden. De interviewduur varieerde van een half uur tot drie kwartier.

Het tweede deel van het onderzoek bestond uit groeps gesprekken. In deze gesprekken zijn burgers over het RIVM aan het woord gekomen. In totaal zijn acht gesprekken georganiseerd. Per twee gesprekken is één onderwerp uitgelicht. De gesprekken hebben plaatsgevonden in acht verschillende gemeenten in Nederland. Om de respons te vergroten ging bij de gebiedsgebonden risico's (luchtverontreiniging en overstromingen) de voorkeur uit naar gemeenten waarvan de bewoners bekend zijn met de risico's. Binnen elke gemeente is een wijk gekozen die het meest geschikt leek voor een groeps gesprek over het onderwerp. Zo is gekozen is voor Roermond, waar in het verleden een overstroming plaats heeft gevonden. Daarnaast is gekozen voor Tiel, een gemeente waar het overstromingsrisico groot is. Voor het risico luchtverontreiniging zijn twee wijken in gemeenten geselecteerd waar de bewoners te maken hebben met luchtverontreiniging. Er is gekozen voor de gemeenten Amsterdam en Nijmegen. De deelnemers wonen aan of nabij een drukke verkeersweg, waardoor hun ervaring met luchtverontreiniging kan worden achterhaald. De risico's voedselveiligheid en het hebben van overgewicht, zijn niet gebiedsgebonden. De groeps gesprekken over voedselveiligheid zijn gehouden in Utrecht en Hoevelaken. De groeps gesprekken over het hebben van overgewicht vonden plaats in Haarlem en Beesd. Deze laatste plaats werd geselecteerd omdat Beesd in een GGD-regio ligt waarin obesitas/overgewicht verhoudingsgewijs vaak voorkomt.

In de geselecteerde wijken hebben 250 potentiële deelnemers een schriftelijke aankondiging van het onderzoek gekregen en de uitnodiging om mee te werken aan het groeps gesprek. Vervolgens zijn de potentiële deelnemers telefonisch benaderd met de vraag of ze mee wilden werken aan het onderzoek. Het doel was om per groeps gesprek circa acht deelnemers aan het woord te laten. Hiervoor is met twaalf burgers per wijk een afspraak gemaakt, zodat er rekening mee is gehouden dat een aantal potentiële deelnemers op het laatste moment afzeggen. De groeps gesprekken hebben plaatsgevonden in buurt- en wijkcentra.

1.3 Resultaten

1.3.1 Risicoperceptie en aandacht in de media

Het gepercipieerde risico van *overstromingen* is beperkt onder zowel de professionals als de burgers in ons exploratieve onderzoek. De achtergrond hiervan is dat de meeste professionals en burgers denken dat er goede voorzorgsmaatregelen getroffen zijn en dat men overstromingsrisico als 'een deel van het leven' beschouwt. De burgers stellen dat het tijdig verstrekken van informatie de onrust wegneemt. Over de aandacht in de media zijn de professionals tevreden, maar zij denken wel dat de media moeten waken voor gekleurde verslaggeving. Een deel van de professionals vindt dat er te veel aandacht is

voor rampen en te weinig aandacht voor preventieve maatregelen die burgers zelf kunnen nemen. Het zou goed zijn als er meer aandacht aan het risico gegeven zou worden zonder onrust te veroorzaken.

Bij het risico *voedselveiligheid* is er geen eensluidende perceptie onder de professionals. De GGD-medewerkers, de wetenschappers en de vertegenwoordigers van de media maken zich geen zorgen over voedselveiligheid. Voedsel is volgens hen nog nooit zo veilig geweest als tegenwoordig. De beleidsmakers hebben de taak om de voedselveiligheid kritisch te volgen. Bij hen bestaat een soort van beroepsmatige ongerustheid. De ngo's en de burgers zijn daadwerkelijk bezorgd over de mogelijke gezondheidseffecten van voeding. De burgers maken zich met name ongerust over kwetsbare groepen. Als oplossing voor de bezorgdheid noemen zij het kunnen verkrijgen van betrouwbare informatie over de samenstelling van voedsel. Met betrekking tot de aandacht in de media geven de meeste professionals aan dat de berichtgeving vaak onzorgvuldig is. Vanuit de GGD-medewerkers komt de observatie dat er overdreven aandacht is voor incidenten. In plaats daarvan zou meer aandacht voor gezonde voeding en hygiënemaatregelen wenselijk zijn.

Ook bij *luchtverontreiniging* is de perceptie praktisch unaniem. In tegenstelling tot bij overstromingen zijn nu zowel burgers als het overgrote deel van de professionals wel erg bezorgd over de effecten. De reden hiervoor is dat er voldoende wetenschappelijk bewijs is dat er bij de huidige concentraties bij grote groepen mensen gezondheidsschade kan optreden. De GGD-medewerkers voegen hieraan toe dat zij denken dat de huidige regelgeving strenger zou moeten om afdoende bescherming te kunnen bieden. De journalisten maken zich wederom geen zorgen over dit milieugezondheidsrisico. Opvallend is dat de burgers het lastig vinden om de gezondheidseffecten te duiden. Genoemde effecten zijn: aandoeningen aan de luchtwegen, kanker, vroegtijdige sterfte, het broeikas effect en aantasting van de leefbaarheid. De aandacht in de media voor luchtverontreiniging wordt als positief beschouwd, maar de kanttekening wordt gemaakt dat de media vooral reageren op maatschappelijke onrust ten gevolge van bijvoorbeeld veranderingen in de Europese wetgeving. Als de onrust gaat liggen, neemt de media-aandacht weer af.

Voor *overgewicht* is er een schisma waarneembaar tussen de percepties van de professionals en die van de burgers. In tegenstelling tot de eerder behandelde risico's zijn bij overgewicht de burgers een stuk minder bezorgd dan de professionals. Er is hierin dus een opvallend verschil tussen de milieugezondheidsrisico's en het 'lifestyle'-risico in het onderzoek. De burgers in het onderzoek maken zich met name zorgen om de maatschappij, vooral om de jeugd, en niet of nauwelijks om zichzelf. Bij de oorzaken van overgewicht lijken de burgers vooral aandacht te hebben voor de voedselinname. Als redenen voor bezorgdheid werden genoemd dat volwassenen geen tijd meer nemen om te koken, niet weten wat gezond is en dat er te veel ongezonde producten te verkrijgen zijn. Aan bewegen werd nauwelijks aandacht besteed. De aandacht in de media vinden de burgers vaak tegenstrijdig en grof geformuleerd. Van de professionals is daarentegen het overgrote deel bezorgd over overgewicht en de daarbij horende risico's. Als argumenten hiervoor noemen zij het toenemende aantal mensen met overgewicht en de stijgende kosten in de gezondheidszorg. Zij richten hun bezorgdheid met name op kinderen en jongeren. Zij zijn extra bezorgd, terecht zoals nu blijkt, omdat de indruk bestaat dat burgers zich in het geheel geen zorgen maken over het hebben van overgewicht. Bijna alle professionals zijn van mening dat er in de media en onder de bevolking meer aandacht besteed moet worden aan de preventie van overgewicht. De informatie in de media vinden de professionals vaak eenzijdig, weinig onderbouwd en ongenueanceerd.

1.3.2 Bekendheid en beeld van het RIVM

In het onderzoek zijn aan de professionals en de burgers hierover een aantal open en gesloten vragen gesteld. Het blijkt dat de bekendheid met het RIVM onder de professionals over het algemeen groot is. Dit geldt met name voor de wetenschappers en de beleidsmakers. De bekendheid met het RIVM onder

GGD-medewerkers, ngo's en vertegenwoordigers van de media varieert per risico. De bekendheid met het RIVM is het grootst bij de professionals die betrokken zijn bij het risico luchtverontreiniging. Een tussenpositie wordt ingenomen door de bekendheid onder de professionals betrokken bij voedselveiligheid en overgewicht. De bekendheid is het minst onder de professionals die zich bezighouden met overstromingen. De burgers zijn een stuk minder bekend met het RIVM. Zij die het instituut wel kennen, baseren zich op informatie uit de kranten en van de televisie. Ze kennen het RIVM als onderzoeksinstituut van de overheid, maar weten er over het algemeen weinig over te vertellen.

Uit de antwoorden op de gesloten vragen (zie Tabel 2) blijkt dat professionals het RIVM zien als een betrouwbaar, deskundig, eerlijk, objectief, consistent en geloofwaardig instituut. Op de openheid, onafhankelijkheid en transparantie scoort het RIVM minder florissant. Uit de antwoorden op de open vragen bleek dat men denkt dat het RIVM niet onafhankelijk is omdat het werkt voor de ministeries van VROM en VWS. Men denkt dat het RIVM als een gevolg hiervan niet zomaar alles naar buiten kan brengen. Het RIVM brengt volgens de respondenten dus min of meer de boodschap zoals VROM of VWS deze verkondigd wil hebben. De slechte scores voor transparantie en openheid hebben zowel een inhoudelijke als een organisatorische basis. Enerzijds stelt een deel van de professionals dat zij wel wat meer duidelijkheid zouden willen over de totstandkoming van conclusies en onderzoeken. Dit geldt vooral voor de risico's luchtverontreiniging, voedselveiligheid en overgewicht. Anderzijds hebben veel professionals behoefte aan een beter overzicht van de structuur van de organisatie. Het is voor veel van hen niet duidelijk in welke afdelingen het RIVM georganiseerd is en welke RIVM'er op welk product aangesproken kan worden. De vertegenwoordigers van de media zouden bij voorkeur direct met medewerkers willen praten. In de huidige praktijk moeten zij eerst contact opnemen met de afdeling communicatie.

Tabel 2 Het beeld van het RIVM bij professionals (n = 60)

	Betrouwbaar	Deskundig	Open	Eerlijk	Onafhankelijk	Objectief	Consistent	Duidelijke intenties	Transparant	Geloofwaardig
Zeer	21	22	3	5	6	10	8	6	3	24
Ja	28	32	21	37	19	33	29	21	15	25
Neutraal	4	1	18	5	14	6	6	10	7	4
Nee	1		5	4	11	6	4	5	17	1
Helemaal niet			1		2				2	
Weet niet/geen mening	2	1	8	5	4	1	9	14	12	2
Niet bekend met RIVM	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4

1.3.3 Gebruik en beoordeling van risico-informatie

Uit het onderzoek blijkt dat de professionals de risico-informatie van het RIVM gebruiken in combinatie met gegevens uit andere bronnen. De mate waarin het RIVM een grote of een belangrijke rol speelt in de informatievoorziening verschilt per risico en per doelgroep. De professionals die het meest gebruikmaken van de risico-informatie zijn dezelfde als de professionals die het meest bekend zijn met het RIVM. Zoals gezegd zijn dit vooral de professionals die betrokken zijn bij luchtverontreiniging. Daarna zijn het de betrokkenen bij voedselveiligheid en overgewicht. De professionals betrokken bij overstromingen maken het minst gebruik van de risico-informatie van het

RIVM. Over het algemeen lijkt het RIVM vooral van belang te zijn in de informatievoorziening van de beleidsmakers, de medewerkers van ngo's en de medewerkers van de GGD. De wetenschappers hebben een veel groter arsenaal aan databronnen tot hun beschikking en de journalisten zoeken veel minder geregeld naar risico-informatie. Bij het zoeken naar informatie maken de professionals vooral gebruik van internet. Daarnaast noemt men rapporten, artikelen, persoonlijke contacten, congressen et cetera als informatiebron. Burgers zijn over het algemeen niet actief op zoek naar risico-informatie. Wat voorbij komt in kranten, folders en op televisie wordt wel gelezen en bekeken.

Vrijwel alle professionals maken gebruik van de website van het RIVM. De frequentie van het bezoek varieert van dagelijks tot 'af en toe'. Bij de beoordeling van de site kijkt men zowel naar de inhoud als naar de structuur. Hoewel er hiaten genoemd worden, heeft men over de inhoud over het algemeen geen klachten. De professionals vinden dat er veel informatie op de website staat en over het algemeen is men in staat te vinden wat gezocht wordt. Een deel van de professionals denkt echter wel dat de structuur van de site te verbeteren is. Illustratief hierbij is de opmerking van een GGD-medewerker: 'Het is mij lang niet altijd duidelijk waar op de site ik precies ben. Ook weet ik niet hoe ik terug kan naar andere informatie en of ik alle informatie die op de site beschikbaar is, gezien heb. Ik denk dat dit vooral met de navigatie te maken heeft.'

De rapporten worden met name gelezen door de wetenschappers en in iets mindere mate door de beleidsmakers, de GGD-medewerkers en de ngo's. Zij lezen uit tijdgebrek vaak alleen de samenvatting of het abstract. Uit de rapporten haalt men met name cijfers, conclusies en aanbevelingen. Over de risicoschattingen en de schrijfstijl is men over het algemeen tevreden. De professionals maken wel de kanttekening dat de rapporten alleen voor deskundigen goed toegankelijk zijn. Ze zijn over het algemeen niet voor het brede publiek geschreven.

Voor de wetenschappers, de beleidsmakers en een deel van de GGD'ers (luchtverontreiniging), hebben persoonlijk contacten bij het RIVM. Deze contacten worden doorgaans als heel positief ervaren. De persberichten worden door de professionals maar weinig gebruikt. De burgers vinden de persberichten die hen tijdens de groepsgesprekken voorgelegd werden te moeilijk om te lezen of misleidend. Toch vond een deel van hen de persberichten informatief.

1.3.4 Informatiebehoefte

Uit het onderzoek blijkt dat de meeste professionals de risico-informatie bij voorkeur via internet ontvangen. Aanvullend op het huidige aanbod wordt genoemd dat zij graag gebruikmaken van attenderingen en nieuwsbrieven met daarin links naar rapporten en andere relevante informatie. Bij een deel van de professionals bestaat de behoefte aan bundeling van informatie over één specifiek risico. Vanuit een van de GGD-medewerkers komt de suggestie om het 'downloadcentrum' zoals dit bestaat voor infectieziekten ook in te richten voor andere risico's. De wetenschappers zouden graag zien dat het RIVM ook publiceert in de internationale wetenschappelijke literatuur. De journalisten willen voor hun informatie graag direct toegang hebben tot RIVM-medewerkers.

Inhoudelijk zouden de beleidsmakers en de GGD-medewerkers graag zien dat het RIVM zich sterker bezighoudt met de vertaalslag van wetenschap naar beleid. Bij de GGD-medewerkers gaat het bijvoorbeeld over interventies op overgewicht. Anderzijds stellen de GGD-medewerkers dat het hun taak is om de vertaalslag naar het lokale niveau te maken. Blijkbaar kunnen zij hier wel wat hulp bij gebruiken. De journalisten zouden graag wat vaker vaktermen uitgelegd willen zien. Burgers hebben vooral behoefte aan actuele en regionale informatie op radio en televisie die hen een handelingsperspectief geeft. Hierbij is volgens hen vooral een rol weggelegd voor de gemeente.

Een heel belangrijke bevinding is dat als het RIVM een belangrijke rol speelt in de informatievoorziening over een risico (in dit onderzoek luchtverontreiniging, voedselveiligheid en

overgewicht) er onder beleidsmakers, wetenschappers, GGD-medewerkers en ngo's de behoefte is om eerder en actiever bij onderzoeken betrokken te worden. In Tabel 3 worden de belangrijkste verbetervoorstellen voor de RIVM-informatievoorziening bijeengenomen.

Tabel 3 Overzicht van verbetervoorstellen naar doelgroep en risico

Doelgroepen	Verbetervoorstellen
Alle groepen	<ul style="list-style-type: none"> Alle doelgroepen, met uitzondering van de burgers, geven aan prijs te stellen op actieve, vanuit het RIVM geïnitieerde informatieverstrekking. Dit komt in verschillende bewoordingen tot uiting. Vaak noemt men een nieuwsbrief per e-mail met daarin de belangrijkste ontwikkelingen en links naar achtergrondinformatie en nieuwe rapporten. Een heel algemene formulering is: 'een systeem opzetten om het digitale bijhouden van kennis door externe relaties te faciliteren'. Door de doelgroepen wordt vaak genoemd dat de website te verbeteren is. De volgende suggesties hiervoor worden gedaan: 'website sprekender maken' (wetenschappers), 'meer diepgang aan de website geven door het linken naar externe bronnen', 'website creatiever en aantrekkelijker maken' (ngo's), 'overzicht van nog te verschijnen rapporten aanbieden', 'navigatie verbeteren' (GGD'en), 'meer structuur aanbrengen', 'de zoekfunctie verbeteren' (beleidsmakers).
Wetenschappers	<ul style="list-style-type: none"> Het RIVM zou meer als internetplatform moeten dienen waar RIVM-data te downloaden is en waar naar andere data wordt verwezen. Meer RIVM-data voor extern gebruik ter beschikking stellen.
Ngo's	<p><u>Algemeen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Uittreksels in plaats van dikke rapporten uitgeven. Rapporten laagdrempelig maken door te werken aan de toegankelijkheid en de schrijfstijl. <p><u>Overstromingen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Voorlichtingsbijeenkomsten in risicogebieden organiseren. <p><u>Luchtverontreiniging</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Meetwaarden, historie, prognoses en luchtwegkaarten op de website vermelden. Informatie over schone plekken om te wonen in Nederland en risicokaarten op de website publiceren. <p><u>Overgewicht</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Overzicht van dossiers opsturen. Meest recente cijfers over overgewicht bij kinderen op de website publiceren. Bundelen van rapporten over overgewicht en diabetici zodat de informatie toegankelijker is. Databank opzetten die een overzicht geeft van de effectiviteit van interventies.
GGD	<p><u>Algemeen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Werkveld van het instituut duidelijker maken. Duidelijke richtlijnen aanbieden voor de vertaalslag naar de praktijk om discussies bij de relaties te voorkomen. Adviezen op maat aanbieden zodra zich bepaalde incidenten voordoen. Uitwisseling van informatie tussen GGD en RIVM verbeteren. <p><u>Overstromingen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Een delegatie van het RIVM zou een bezoek kunnen brengen aan alle Nederlandse veiligheidsregio's om te laten zien wat voor informatie het instituut kan bieden. <p><u>Overgewicht</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Het 'downloadcentrum' zoals dit wordt toegepast voor infectieziekten ook voor het risico overgewicht inrichten.
Beleidsmakers	<p><u>Algemeen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Vertaalslag naar beleid maken. <p><u>Luchtverontreiniging</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Meer lokale informatie meenemen. Meer informatie verstrekken over de betekenis van het 'Besluit luchtkwaliteit' voor ruimtelijke projecten. Het RIVM zou meer voor ogen moeten hebben dat het model achter de meetgegevens belangrijker is dan de meetgegevens zelf.
Media	<ul style="list-style-type: none"> Teksten nog toegankelijker maken zodat berichten direct kunnen worden gebruikt door de media. Contact met de media zoeken wanneer er een belangrijk nieuw onderzoek start. Jaarlijks om de tafel te gaan zitten en bespreken welke onderzoeken er lopen en wanneer de resultaten ervan beschikbaar zijn.

Burgers	<ul style="list-style-type: none"> • Burgers verwachten dat informatie van het RIVM hen in eerste instantie via huisartsen, scholen, de GGD en lokale media bereikt. Belangrijk is dat deze informatie begrijpelijk is en dat duidelijk wordt wat van burgers verwacht wordt.
---------	--

Ten slotte kan er geconcludeerd worden dat het overgrote deel van de professionals van mening is dat het RIVM in de risicocommunicatie rekening dient te houden met emoties en percepties. Voor een deel van de professionals is deze conclusie echter niet vanzelfsprekend. Men ziet het als de primaire taak van het RIVM om objectief en onafhankelijk te rapporteren. Pas in tweede instantie wordt ingezien dat verstandig kan zijn om de boodschap zo te brengen dat er geen onrust ontstaat. Een deel van de respondenten denkt dat het RIVM een rol kan spelen bij het beteugelen van onrust door de beschikbare informatie objectief bij elkaar te zetten. Anderen zijn van mening dat het belang van risicocommunicatie zal afhangen van het gekozen medium (rapport vs. televisie).

1.3.5 Tot slot

Uit de eerste paragrafen bleek dat er in de internationale literatuur over risicocommunicatie en wetenschapscommunicatie een duidelijke trend waarneembaar is naar een meer ‘beraadslagende’, participatieve wijze van communiceren over risico’s. In het kader van dit rapport is nagegaan of deze ontwikkelingen van invloed zijn op de beoordeling van de risicocommunicatie door het RIVM.

Het blijkt dat dit inderdaad het geval is. Alle professionals in het onderzoek hebben de behoefte aan een meer beraadslagende, participatieve wijze van communicatie over risico’s. In het onderzoek uit zich dit op twee wijzen. De eerste relevante bevinding is dat, zoals in de voorgaande paragraaf werd geconcludeerd, professionals graag vroeger en actiever bij onderzoeken betrokken willen worden. Dit biedt beleidsmakers, wetenschappers, ngo’s en medewerkers van de GGD de mogelijkheid om het onderzoek te verrijken met ideeën en draagt bij aan de praktische bruikbaarheid van onderzoeksresultaten. De tweede bevinding die duidt op een voorkeur voor een wat actievere vorm van communicatie, een voorkeur voor meer interactie, is het gegeven dat professionals graag zien dat het RIVM hen actief informatie aanbiedt in de vorm van nieuwsbrieven met internetlinks. Enerzijds is dit uiteraard een vorm van gemakzucht, maar anderzijds laat het RIVM op deze manier zien waar het mee bezig is, nodigt het uit tot reacties en wacht niet passief tot professionals uit eigen beweging de aangeboden risico-informatie gaan opzoeken. Bijeffecten zouden kunnen zijn dat dit ten positieve bijdraagt aan het beeld van het RIVM, dat zich vooralsnog niet kenschetst als open en transparant, en dat het draagvlak voor bevindingen en interventies toeneemt.

Hoewel onder het brede publiek bij ‘beraadslagende’ en interactieve communicatie vaak meteen gedacht wordt aan het betrekken van burgers en moeizame bijeenkomsten in buurthuizen, blijkt uit het onderzoek dat burgers helemaal geen behoefte hebben aan een meer interactieve benadering. Gezien de onbekendheid met het RIVM, het niet actief zoeken naar informatie en de behoefte van burgers aan lokaal bruikbare informatie via lokale media, moet het RIVM zich realiseren dat burgers waarschijnlijk het beste via de GGD, scholen en huisartsen bereikt worden. In tweede instantie kan gedacht worden aan huis-aan-huiskranten en Postbus51-spotjes. Deze communicatie moet dus wel actief zijn, maar communicatie over en weer en discussie, zoals met de professionals, is niet erg waarschijnlijk. Dit betekent uiteraard niet dat burgers niet onderling over risico’s communiceren.

Voor de vertegenwoordigers van de media geldt dat zij enigszins van de zijlijn het publiek informeren over (milieu)gezondheidsrisico’s en de hierbij betrokken actoren. Zij reageren sterk op maatschappelijke onrust, crises en rampen. De vertegenwoordigers hechten sterk aan hun vrijheid om te schrijven wat ze willen en hebben behoefte aan informatie waarop zij hun stukken kunnen baseren. Deze professionals zouden daarom graag zien dat zij direct contact kunnen opnemen met RIVM-medewerkers. Ook de journalisten willen graag eerder en actiever bij RIVM-onderzoek betrokken

worden. Onder de voorwaarde dat de media niet ‘volledig toegang tot de keuken krijgen’, lijkt het niet al te lastig om aan dit laatste tegemoet te komen. Een zogenaamd ‘decentraal woordvoederschap’ is voor een grote organisatie als het RIVM waarschijnlijk niet verstandig.

Het belangrijkste actiepoint dat uit het onderzoek naar voren komt is dat het RIVM moet gaan nadenken over wijzen om zijn risicocommunicatie met beleidsmakers, wetenschappers, ngo’s en medewerkers van de GGD open, actiever en in sterkere mate ‘beraadslagend’ te maken. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is dat het RIVM in sterkere mate accepteert dat kennis vandaag de dag betekenis krijgt in zijn maatschappelijke context. Een en ander betekent dat er afscheid genomen moet worden van de klassieke opvattingen over communicatie.¹ Dat dit noodzakelijk is, maakt de controverse over de HPV-vaccinatie, die in maart 2009 ontstond, meer dan duidelijk.

---

¹ In de literatuur over wetenschapscommunicatie stelt men dat er overgestapt moet worden van het zogenoemde scientific literacy/cognitive deficit-model naar het interactive science-model.

B.1 Lijst geïnterviewde personen

Tabel b.1 Geïnterviewde professionals per risico

Voedselveiligheid	Overstromingen
<i>Beleidsmakers</i>	<i>Beleidsmakers</i>
1) Voedsel en Waren Autoriteit (VWA)	1) Ministerie van Verkeer en Waterstaat, directoraat Generaal Water
2) Ministerie van VWS, Directie Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie	2) Waterschap Friesland
3) Ministerie van LNV, directie kennis	3) Gemeente Roermond, afdeling ruimte
<i>Media</i>	<i>Media</i>
4) Tijdschrift voedingsmiddelentechnologie	4) De Gelderlander
5) Volkskrant	5) Tijdschrift Geografie
6) Biofair	6) De Maaspost
<i>NGO's</i>	<i>NGO's</i>
7) Consumentenbond	7) Stichting Natuur Dichtbij
8) Milieudefensie	8) Hoogwater Platform
9) Stichting Voedingscentrum Nederland	9) Bureau stroming
<i>Wetenschappers</i>	<i>Wetenschappers</i>
10) Universiteit Wageningen en Researchcentrum	10) TU Delft
11) IRAS	11) Haskoning
12) Universiteit Wageningen/VWA	12) Universiteit Utrecht, fysische geografie
<i>GGD-en</i>	<i>GGD-en</i>
13) GG&GD Utrecht	13) GGD Brabant/Zeeland (Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid)
14) GGD Hollands Midden	14) GGD Flevoland
15) GGD Regio Twente	15) GGD Zuid-Limburg
Luchtverontreiniging	Overgewicht
<i>Beleidsmakers</i>	<i>Beleidsmakers</i>
1) VROM Directie Klimaatverandering en Industrie	1) VWS, Convenantbureau overgewicht
2) VROM Directie Lokale Milieukwaliteit en Verkeer	2) VWS, afdeling Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie
3) Gemeente Amsterdam, milieu	3) Federatie Nederlandse Levensmiddelen Industrie
<i>Media</i>	<i>Media</i>
4) Tijdschrift Natuurwetenschap en Techniek	4) Reclamij/SMAK
5) Reformatorisch Dagblad	5) Voedingscentrum (factsheets)
6) Intermediair	6) Get In Shape Magazine
<i>NGO's</i>	<i>NGO's</i>
7) Astmafonds	7) Nederlandse Hartstichting
8) Vereniging Das en Boom	8) Diabetes Federatie Nederland
9) Milieudefensie	9) Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie (NIGZ)
<i>Wetenschappers</i>	<i>Wetenschappers</i>
10) IRAS	10) VU Medisch Centrum, EMGO-instituut
11) Universiteit Nijmegen	11) TNO kwaliteit van leven
12) Universitair Medisch Centrum Groningen	12) Universiteit Maastricht, Capaciteitsgroep Gezondheidsvoorlichting

---

<i>GGD-en</i>		<i>GGD-en</i>	
13)	GGD Brabant/Zeeland (Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid)	13)	GGD Flevoland
14)	GGD Amsterdam	14)	GGD Groningen
15)	GGD Den Haag	15)	GGD Zeeland

B.2 Vragenlijst professionals

Ervaring met het risico en gebruik van risico-informatie

- 1 Wat is uw functie?
- 2 In hoeverre houdt u zich bezig met <risico invullen>?
- 3 Bent u bezorgd over het risico en waarom?
- 4 Heeft u wel eens informatie gezocht over <risico invullen>?
- 5 Via welke instanties heeft u de informatie gezocht?
- 6 Welke kanalen gebruikt u bij het zoeken naar de informatie?
- 7 Heeft u voldoende informatie over het onderwerp kunnen vinden?
- 8 Welke instanties en kanalen geniet uw voorkeur voor het ontvangen van risico-informatie?

Risicoperceptie

- 9 Wat vindt u van de aandacht in de media en onder de bevolking over <risico invullen>?
- 10 Waarom denkt u dat er aandacht en bezorgdheid is over <risico invullen> in de media en onder de bevolking?

Bekendheid met het RIVM

- 11 In hoeverre bent u bekend met het RIVM?

Beeld van het RIVM

- 12 Wat is uw beeld van het RIVM?

Beeld van het RIVM in detail

		Zeer betrouwbaar	Betrouwbaar	Neutraal	Niet betrouwbaar	Helemaal niet betrouwbaar	Weet niet/geen mening
13	In hoeverre vindt u het RIVM betrouwbaar?	○	○	○	○	○	○
		Zeer deskundig	Deskundig	Neutraal	Niet deskundig	Helemaal niet deskundig	Weet niet/geen mening
14	In hoeverre vindt u het RIVM deskundig?	○	○	○	○	○	○
		Zeer open	Open	Neutraal	Niet open	Helemaal niet open	Weet niet/geen mening
15	In hoeverre vindt u het RIVM open?	○	○	○	○	○	○

		Zeer eerlijk	Eerlijk	Neutraal	Niet eerlijk	Helemaal niet eerlijk	Weet niet/geen mening
16	In hoeverre vindt u het RIVM eerlijk?	0	0	0	0	0	0
		Zeer onafhankelijk	Onafhankelijk	Neutraal	Niet onafhankelijk	Helemaal niet onafhankelijk	Weet niet/geen mening
17	In hoeverre vindt u het RIVM onafhankelijk?	0	0	0	0	0	0
		Zeer objectief	Objectief	Neutraal	Niet objectief	Helemaal niet objectief	Weet niet/geen mening
18	In hoeverre vindt u het RIVM objectief?	0	0	0	0	0	0
		Zeer consistent	Consistent	Neutraal	Niet consistent	Helemaal niet consistent	Weet niet/geen mening
19	In hoeverre vindt u het RIVM consistent?	0	0	0	0	0	0
		Zeer duidelijk	Duidelijk	Neutraal	Niet duidelijk	Helemaal niet duidelijk	Weet niet/geen mening
20	In hoeverre vindt u het RIVM duidelijk in haar intenties?	0	0	0	0	0	0
		Zeer transparant	Transparant	Neutraal	Niet transparant	Helemaal niet transparant	Weet niet/geen mening
21	In hoeverre vindt u het RIVM transparant?	0	0	0	0	0	0
		Zeer geloofwaardig	Gransparant	Neutraal	Niet geloofwaardig	Helemaal niet geloofwaardig	Weet niet/geen mening
22	In hoeverre vindt u het RIVM een geloofwaardige informatiebron?	0	0	0	0	0	0

Informatievoorziening RIVM

23 Welke rol speelt het RIVM in uw informatievoorziening?

24 Bezoekt u de website van het RIVM wel eens?

Website RIVM

25 Hoe vaak bezoekt u de website?

--Indien de respondent aangeeft de website te bezoeken--

26 Welke informatie haalt u daaruit? Wat is voor u het belangrijkste en waarom?

27 Heeft u specifiek informatie gezocht over <risico invullen>?

- 28 Wat heeft u gevonden?
- 29 Wat vindt u van de website van het RIVM? (schrijfstijl/layout/inhoud)?
- 30 In hoeverre is de website van het RIVM toegankelijk?
- 31 Welke informatie miste u op de website van het RIVM?

Rapporten RIVM

- 32 Leest u wel eens RIVM-rapporten?
- Indien de respondent aangeeft rapporten te lezen--
- 33 Kunt u één of meerdere rapporten noemen die u wel eens heeft gelezen?
- 34 Hoe vaak gebruikt u deze?
- 35 Welke informatie haalt u daaruit? Wat is voor u het belangrijkste en waarom?
- 36 Wat vond u van de rapporten van het RIVM? (schrijfstijl/layout/inhoud)
- 37 Wat vindt u van de risicoschattingen?
- 38 Wat vond u van de schrijfstijl in de rapporten?
- 39 Wat vindt u van het technische en wetenschappelijke jargon?
- 40 Wat vindt u van de wetenschappelijke structuur van de rapporten?
- 41 In hoeverre zijn voor u de rapporten van het RIVM toegankelijk?
- 42 Welke informatie miste u in de rapporten van het RIVM?

Website en rapporten

- 43 In hoeverre vindt u de informatie van het RIVM volledig?
- 44 In hoeverre vindt u de informatie van het RIVM verifieerbaar?
- 45 In hoeverre vindt u dat het RIVM tijdig informatie levert?

Persberichten en persoonlijke contacten

- 46 Wat vindt u van de persberichten van het RIVM? Hoe vaak gebruikt u deze? Welke informatie haalt u daaruit?
- 47 Heeft u wel eens persoonlijke contacten bij het RIVM?
- 48 Hoe vindt u deze?

Informatiebehoefte

- 49 In hoeverre vindt u de RIVM-informatie op maat gemaakt voor beleidsmakers?
- 50 Wat zou volgens u een oplossing zijn om de informatie in de rapporten meer op maat te maken voor beleidsmakers?
- 51 In hoeverre vindt u dat het RIVM bij het informatieaanbod rekening moet houden met de behoefte die bij de beleidsmakers speelt?
- 52 In hoeverre vindt u dat het RIVM bij het informatieaanbod rekening moet houden met percepties en emoties bij de pers en de bevolking?
- 53 Wat zou er naar uw mening verder nog verbeterd kunnen worden aan het informatieaanbod van het RIVM?
- 54 Heeft u nog iets anders dat u kwijt wilt over het RIVM?

Persoonskenmerken

		Man	Vrouw
55	Bent u een man of een vrouw?	☐	☐

		18-34	35-54	55-74	75+
56	Wat is uw leeftijdsklasse?	☐	☐	☐	☐

57 Wat is uw hoogst genoten opleiding?

58 Bent u geïnteresseerd in een samenvatting van het onderzoek?

Zo ja, graag uw e-mailadres noteren: .....

Hartelijk dank voor uw medewerking!

B.3 Leidraad groeps gesprekken

Bekendheid met het RIVM

- 1 Wie van u is bekend met het RIVM?
- 2 Waar denkt u aan als we het hebben over het 'Rijks Instituut voor Volksgezondheid en Milieu?' Wat is uw beeld van het RIVM?

Bekendheid en ervaringen met het risico

- 3 In hoeverre bent u bekend met het <risico invullen>?
- 4 Wanneer en hoe hoorde u voor het eerst over dit risico?
- 5 Wat dacht u toen en wat wilde u toen weten?

Risicoperceptie

- 6 In welke mate bent u bezorgd over het risico <risico invullen>?
- 7 Waarom bent u bezorgd over het risico van <risico invullen>? Welke milieu- en gezondheidsrisico's zijn er denkt u?
- 8 Wat zou voor u een oplossing zijn om de bezorgdheid weg te nemen? En waarom?

Gebruik van risico-informatie

- 9 Heeft u wel eens informatie gezocht over <risico invullen>?
- 10 Welke informatie heeft u gevonden?
- 11 Zo ja, bij welke instantie?
- 12 Via welke kanalen (bv. telefoon, internet) heeft u informatie gezocht?
- 13 Nadat u de informatie over <risico invullen> had gevonden, stond u toen anders tegenover het risico? ongeruster of juist minder ongerust? En waardoor kwam dat precies?
- 14 In hoeverre vindt u de informatie over het risico op maat gemaakt voor bewoners?
- 15 Heeft u ook bij het RIVM informatie gezocht (zo ja, wat en wat vond u ervan)?
- 16 Heeft u de website van het RIVM wel eens bezocht? Heeft u dit gedaan n.a.v. onze brief?
- 17 Wat heeft u precies op de website bekeken?
- 18 Wat vond u van de website?

-- PAUZE om artikel of persbericht te lezen + een vragenlijstje hierover voorleggen--

Vragenlijst bij het artikel of het persbericht

1. Wat vindt u van deze samenvatting (schrijfstijl/inhoud)?
.....
2. In hoeverre vindt u deze samenvatting duidelijk?
.....
3. In hoeverre vindt u deze samenvatting op maat gemaakt voor bewoners?
.....
4. Wat is volgens u de belangrijkste boodschap in de samenvatting?
.....
5. Zou u, nadat u deze samenvatting heeft gelezen, meer willen lezen over het risico? Waarom wel/niet?
.....

--Na afloop klassikaal de antwoorden bespreken--

Informatiebehoefte

- 24 Aan welke informatie m.b.t. <risico invullen> heeft u behoefte?
- 25 Op welke manier (kanalen) zou u de informatie willen ontvangen? En waarom?
- 26 Via welke instantie zou u de informatie graag willen ontvangen? En waarom?
- 27 Denkt u naar aanleiding van deze avond de website van het RIVM te gaan bezoeken?

Afsluiting

- 28 Als u nu terug kijkt over waar we net over hebben gediscussieerd, wat vindt u dan het meest belangrijk? Waar heeft u de meeste behoefte aan?
- 29 Heeft u nog discussiepunten gemist?
- 30 Wanneer alle discussiepunten zijn behandeld en er geen vragen meer zijn, dan zou ik graag van u willen weten wat u van deze focusgroep discussie vond.
- 31 Ten slotte wil ik u vragen voor u vertrekt het vragenlijstje met de persoonsgegevens en enkele vragen over RIVM-rapporten in te vullen.

Vragenlijst persoonsgegevens en RIVM-rapporten

		Man	Vrouw
1	Bent u een man of een vrouw?	☐	☐

2 Uit hoeveel personen bestaat uw huishouden? Uit .....personen (aantal invullen s.v.p.).

		Ja	Nee
3	Heeft u kinderen?	☐	☐

4 Zo ja, hoeveel kinderen heeft u? Ik heb .....kinderen (aantal invullen s.v.p.).

		18-34	35-54	55-74	75+
5	Wat is uw leeftijdsklasse?	☐	☐	☐	☐

		Huurwoning	Koopwoning
6	Woont u in een huur- of een koopwoning?	☐	☐

7 Hoe lang woont u al in deze woning? Ik woon er.....jaar (aantal invullen s.v.p.).

8 Wat is uw hoogst voltooide opleiding? .....

9 Wat is uw beroep? .....

		Ja	Nee
10	Maakt u wel eens gebruik van het internet?	☐	☐
11	Heeft u wel eens een RIVM-rapport gelezen	☐	☐

Indien nee: ga door naar vraag 16

Indien ja: ga verder met vraag 12

12 Wat vond u van de rapporten van het RIVM (schrijfstijl/layout/inhoud)?
.....

13 Welke informatie heeft u uit de rapporten van het RIVM gehaald?
.....

14 In hoeverre zijn voor u de rapporten van het RIVM toegankelijk?
.....

15 Welke informatie miste u in de rapporten van het RIVM?
.....

16 Heeft u interesse heeft in het ontvangen van een samenvatting van het onderzoek?
Zo ja, hier graag uw (e-mail)adres noteren: .....

B.4 Brieven aan bewoners

Brieven Amsterdam en Nijmegen

Betreft: groepsgesprek ‘luchtverontreiniging’

Aan de bewoners van dit pand,

Luchtverontreiniging is ongezond. Via verschillende bronnen komen schadelijke stoffen in de lucht die invloed kunnen hebben op uw gezondheid. Deze stoffen kunnen bijvoorbeeld luchtwegklachten veroorzaken zoals astma-aanvallen, benauwdheid en hoesten. Een belangrijke bron van luchtverontreiniging is het verkeer. Auto’s worden weliswaar steeds schoner, maar het verkeer neemt wel sterk toe. De kwaliteit van de lucht is de laatste jaren verbeterd, echter lokaal, vooral aan drukke straten, zijn er nog problemen.

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) is een onderzoeksinstituut van de overheid. Het RIVM brengt jaarlijks een groot aantal rapporten en adviezen uit over thema’s die te maken hebben met volksgezondheid en milieu. Met deze informatie wil het RIVM zo veel mogelijk mensen bereiken. Niet alleen wetenschappers, maar ook de bewoners zoals u. Eén van de thema’s van het RIVM is de luchtverontreiniging in ons land.

Het RIVM wil graag inzicht in uw ideeën rondom het thema ‘luchtverontreiniging’ en uw mening over informatievoorziening en informatiebehoefte. Om de meningen en informatiebehoefte van burgers in beeld te krijgen organiseren wij groeps gesprekken in een aantal gemeenten. Eén van de gesprekken vindt plaats in uw wijk. Wij willen u hierbij uitnodigen om aan dit gesprek deel te nemen. Het groeps gesprek zal plaatsvinden op (datum, tijd, locatie). Bij deelname ontvangt u als dank een kleine attentie.

Het gesprek zal worden ingeleid met een korte toelichting over het thema luchtverontreiniging. Vervolgens willen we graag van u weten welke informatie u wenst over luchtverontreiniging, welke risico’s u ziet en welke rol het RIVM hierin kan spelen. Antwoorden op deze vragen kunnen het RIVM helpen om de informatievoorziening beter af te stemmen op de wensen van de burger. Mocht u alvast behoefte hebben aan meer informatie over het RIVM, dan kunt u de website www.rivm.nl bezoeken.

De komende twee weken kunt u telefonisch worden benaderd met de vraag of u aan het groeps gesprek wilt meewerken.

Mocht u naar aanleiding van deze brief nog vragen en/of opmerkingen hebben dan kunt u terecht bij (naam) RIGO Research en Advies, (telefoonnummer).

Wij hopen dat u aan het onderzoek wilt meewerken en danken u bij voorbaat.

Brieven Utrecht en Hoevelaken

Betreft: groeps gesprek ‘voedselveiligheid’

Aan de bewoners van dit pand,

Voedsel. Onze voeding is doorgaans gezond en veilig. Soms gaat het ook wel eens mis. We ondervinden dit aan den lijve of horen erover via het nieuws of lezen erover in de krant. Daarnaast komen er ook steeds meer nieuwe producten op de markt, zoals voedsel met gezondheidsbevorderende toevoegingen en genetisch gemodificeerd voedsel. Welke gevolgen het eten van deze producten kan hebben voor de gezondheid is niet altijd even duidelijk. Omdat voedsel voor iedereen een primaire levensbehoefte is, is het van belang dat de veiligheid van uw eten wordt bewaakt.

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) is een onderzoeksinstituut van de overheid. Het RIVM brengt jaarlijks een groot aantal rapporten en adviezen uit over thema's die te maken hebben met volksgezondheid en milieu. Met deze informatie wil het RIVM zo veel mogelijk mensen bereiken. Niet alleen wetenschappers, maar ook de bewoners zoals u. Eén van de thema's van het RIVM is de voedselveiligheid in ons land.

Het RIVM wil graag inzicht in uw ideeën rondom het thema ‘voedselveiligheid’ en uw mening over informatievoorziening en informatiebehoefte. Om de meningen en informatiebehoefte van burgers in beeld te krijgen organiseren wij groeps gesprekken in een aantal gemeenten. Eén van de gesprekken vindt plaats in uw wijk. Wij willen u hierbij uitnodigen om aan dit gesprek deel te nemen. Het groeps gesprek zal plaatsvinden op (datum, tijd, locatie). Bij deelname ontvangt u als dank een kleine attentie.

Het gesprek zal worden ingeleid met een korte toelichting over het thema voedselveiligheid. Vervolgens willen we graag van u weten welke informatie u wenst over de veiligheid van uw voedsel, welke risico's u ziet en welke rol het RIVM hierin kan spelen. Antwoorden op deze vragen kunnen het RIVM helpen om de informatievoorziening beter af te stemmen op de wensen van de burger. Mocht u alvast behoefte hebben aan meer informatie over het RIVM, dan kunt u de website www.rivm.nl bezoeken.

De komende twee weken kunt u telefonisch worden benaderd met de vraag of u aan het groeps gesprek wilt meewerken.

Mocht u naar aanleiding van deze brief nog vragen en/of opmerkingen hebben dan kunt u terecht bij (naam) RIGO Research en Advies, (telefoonnummer).

Wij hopen dat u aan het onderzoek wilt meewerken en danken u bij voorbaat.

Brief Roermond

Betreft: groepsgesprek ‘overstromingsrisico’s’

Aan de bewoners van dit pand,

Roermond bevindt zich in een uitzonderlijke positie als het gaat om hoog water. De rivier de Roer loopt door de stad en mondt uit in de Maas. Bij een hoge waterstand van de Maas geeft dat problemen. Het water van de Roer kan dan in de stad voor overstroming zorgen. Dat is in 1993 gebeurd en in 1995 weer. In 1995 zijn er twee waterkeringen aangelegd om eventuele overstromingen in de toekomst tegen te gaan.

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) is een onderzoeksinstituut van de overheid. Het RIVM brengt jaarlijks een groot aantal rapporten en adviezen uit over thema's die te maken hebben met volksgezondheid en milieu. Met deze informatie wil het RIVM zo veel mogelijk mensen bereiken. Niet alleen wetenschappers, maar ook de bewoners zoals u. Eén van de thema's van het RIVM is de overstromingsrisico in ons land.

Het RIVM wil graag inzicht in uw ideeën rondom het thema ‘overstromingsrisico’ en uw mening over informatievoorziening en informatiebehoefte. Om de meningen en informatiebehoefte van burgers in beeld te krijgen organiseren wij groeps gesprekken in een aantal gemeenten. Eén van de gesprekken vindt plaats in uw gemeente. Wij willen u hierbij uitnodigen om aan dit gesprek deel te nemen. Het groeps gesprek zal plaatsvinden op (datum, tijd, locatie). Bij deelname ontvangt u als dank een kleine attentie.

Het gesprek zal worden ingeleid met een korte toelichting over het onderwerp overstromingsrisico's. Vervolgens willen we graag van u weten welke informatie u wenst over de overstromingsrisico's in uw buurt, welke risico's u ziet en welke rol het RIVM hierin kan spelen. Antwoorden op deze vragen kunnen het RIVM helpen om de informatievoorziening beter af te stemmen op de wensen van de burger. Mocht u alvast behoefte hebben aan meer informatie over het RIVM, dan kunt u de website www.rivm.nl bezoeken.

De komende twee weken kunt u telefonisch worden benaderd met de vraag of u aan het groeps gesprek wilt meewerken.

Mocht u naar aanleiding van deze brief nog vragen en/of opmerkingen hebben dan kunt u terecht bij (naam) RIGO Research en Advies, (telefoonnummer).

Wij hopen dat u aan het onderzoek wilt meewerken en danken u bij voorbaat.

Brief Tiel

Betreft: groeps gesprek ‘overstromingsrisico’s’

Aan de bewoners van dit pand,

In 1995 dreigde er in de gemeente Tiel gevaar voor overstroming. Het water in de rivier de Waal stond in die tijd erg hoog. De regering besloot tot dijkverzwaring langs de rivier om het risico voor overstroming te beperken.

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) is een onderzoeksinstituut van de overheid. Het RIVM brengt jaarlijks een groot aantal rapporten en adviezen uit over thema's die te maken hebben met volksgezondheid en milieu. Met deze informatie wil het RIVM zo veel mogelijk mensen bereiken. Niet alleen wetenschappers, maar ook de bewoners zoals u. Eén van de thema's van het RIVM is de overstromingsrisico in ons land.

Het RIVM wil graag inzicht in uw ideeën rondom het thema ‘overstromingsrisico’ en uw mening over informatievoorziening en informatiebehoefte. Om de meningen en informatiebehoefte van burgers in beeld te krijgen organiseren wij groeps gesprekken in een aantal gemeenten. Eén van de gesprekken vindt plaats in uw wijk. Wij willen u hierbij uitnodigen om aan dit gesprek deel te nemen. Het groeps gesprek zal plaatsvinden op (datum, tijd, locatie). Bij deelname ontvangt u als dank een kleine attentie.

Het gesprek zal worden ingeleid met een korte toelichting over het thema overstromingsrisico's. Vervolgens willen we graag van u weten welke informatie u wenst over de overstromingsrisico's in uw buurt, welke risico's u ziet en welke rol het RIVM hierin kan spelen. Antwoorden op deze vragen kunnen het RIVM helpen om de informatievoorziening beter af te stemmen op de wensen van de burger. Mocht u alvast behoefte hebben aan meer informatie over het RIVM, dan kunt u de website www.rivm.nl bezoeken.

De komende twee weken kunt u telefonisch worden benaderd met de vraag of u aan het onderzoek wilt meewerken.

Mocht u naar aanleiding van deze brief nog vragen en/of opmerkingen hebben dan kunt u terecht bij (naam) RIGO Research en Advies, (telefoonnummer).

Wij hopen dat u aan het onderzoek wilt meewerken en danken u bij voorbaat.

Brieven bewoners Haarlem en Geldermalsen

Betreft: groepsgesprek ‘overgewicht’

Aan de bewoners van dit pand,

Overgewicht speelt voor veel mensen een belangrijke rol in het dagelijks leven. Niet alleen voor mensen die overgewicht hebben, maar ook voor mensen die in hun naaste omgeving met overgewicht te maken hebben, zoals bij vrienden of familie. Ongeveer de helft van de bevolking tussen de 18 en 70 jaar heeft in enige mate overgewicht en 12% ernstig overgewicht. Aangezien overgewicht kan leiden tot diabetes en bepaalde vormen van kanker vormt het een gezondheidsrisico voor een groot deel van de Nederlandse bevolking.

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) is een onderzoeksinstituut van de overheid. Het RIVM brengt jaarlijks een groot aantal rapporten en adviezen uit over thema's die te maken hebben met volksgezondheid en milieu. Het doel daarvan is het informeren van zo veel mogelijk mensen over tal van onderwerpen. Deze informatie is niet alleen bedoeld voor wetenschappers en professionals, maar ook voor burgers zoals u.

Eén van de thema's waar het RIVM zich op richt is overgewicht. Het RIVM wil graag inzicht krijgen in de ideeën van burgers rondom overgewicht en organiseert daartoe een aantal groeps gesprekken. Eén van deze gesprekken vindt plaats bij u in de buurt. Indien het onderwerp overgewicht u aanspreekt, om welke reden dan ook, zouden we graag van u horen aan welke informatie u behoefte heeft als het gaat om overgewicht en wat uw mening is omtrent bestaande informatievoorzieningen. Antwoorden op deze vragen kunnen het RIVM helpen om de informatievoorziening beter af te stemmen op de wensen van de burger.

Omdat we de ruimte willen bieden om actief aan het gesprek deel te nemen, houden we het aantal deelnemers beperkt. Van alle buurtbewoners die deze brief ontvangen, zullen er een aantal telefonisch voor het groeps gesprek worden uitgenodigd. In de komende twee weken kunt u telefonisch benaderd worden met de vraag of u aan het groeps gesprek wilt deelnemen. Wij vragen u vriendelijk om alleen naar de bijeenkomst te komen als u gebeld bent en heeft aangegeven aan het gesprek deel te willen nemen.

Het gesprek zal plaatsvinden op (datum, tijd, locatie). Bij deelname ontvangt u als dank een kleine attentie.

Indien u behoefte heeft aan meer informatie over het onderwerp overgewicht, dan kunt u de website van het RIVM bezoeken (www.rivm.nl).

Indien u naar aanleiding van deze brief vragen en/of opmerkingen heeft, dan kunt u contact opnemen met (naam) RIGO Research en Advies, (telefoonnummer).

We hopen u op (datum) te mogen ontvangen.

RIVM

Rijksinstituut
voor Volksgezondheid
en Milieu

Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl